

І вже 31 серпня 1986 р. – відбувся мітинг на якому було відкрито пам'ятник жителям району, які були спалені фашистами в Срібнянській школі 23 лютого 1943 р. На місці спаленої школи постала вже бронзова постать молодої жінки-матері, яка притиснула до грудей своє дитя, намагаючись захистити його собою від вогню над якими піднявся чоловік, піднявши руки вгору, який намагається захистити їх своїм тілом. Також того дня, відразу після відкриття пам'ятника, відбулося відкриття новозбудованої Срібнянської школи [2, с. 99].

Такі вчинки гітлерівських окупантів неможливо нічим виправдати, своїми злочинами вони показали всі найжорстокіші риси та дії, які тільки може тільки заподіяти людство. А випадок зі спаленими людьми у школі є підтвердженням варварства, які чинили фашисти та їх маріонетки-поліцаї під час Другої світової війни.

Список використаних джерел

1. Історія України (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / В. С. Власов, С. В. Кульчицький. К. : Літера ЛТД, 2018. 256 с.
2. Срібнянська трагедія: Документальні нариси, оповідання. 3-тє вид., доповн. і переробл. / укл. Денисенко В. І. Прилуки : КП «Прилуцька міська друкарня», 2013. 132 с.
3. Матеріали міжрегіональної науково-теоретичної конференції «Героїчні сторінки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років у патріотичному вихованні української молоді». Частина II / укл. Нестеренко Л. О. Чернігів : ЧОППО імені К. Д. Ушинського, 2014. 66 с.

Отчиченко Є. С., здобувачка вищої освіти 1 курсу, група МР-211
Науковий керівник – **Колєватов О. О.**, к.і.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПОВСТАННЯ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ПОЛКУ 1825 Р.

«Це була дивовижна молодь. Такого кола людей талановитих, чистих, розвинених, розумних і самовідданих я не зустрічав... Молоді люди, налякані жахливою дійсністю, залишали все і йшли шукати виходу. Вони жертвували всім, до чого прагнуть інші, – суспільним становищем, багатством, усім, що давало їм традиційне життя», – так говорили про декабристів не тільки О. Герцен, але й сотні відомих їх сучасників та нащадків. Ними захоплюються і сьогодні. Для багатьох вони стали зразком, оскільки прагнули втілити в життя мрії багатьох людей того часу: повалити самодержавство й скасувати кріпосне право. На довгі роки ці завдання стали актуальними лозунгами визвольного руху [1].

Втрата сподівання на лібералізацію царського самодержавства, скасування кріпацтва, посилення реакції після війни 1812–1814 рр. сприяли зростанню в Російській імперії, а відповідно, і в Україні опозиційних настроїв. Провідну роль у цьому русі відігравали дворянські революціонери-декабристи [2]. Головною причиною, що спонукала дворянських революціонерів до активної боротьби, було складне і напружене внутрішнє становище в імперії. Однак декабристи розпочали повстання без врахування того факту, що в Росії ще не визріла революційна ситуація. Вони обрали моментом для виступу династичну кризу – тимчасове й незначне явище, що не являло собою кризи «верхів», а лише вносило деяку дезорганізованість в середовище панівного класу – поміщиків і царизму [2].

Повстання декабристів відбувались не тільки у Санкт-Петербурзі. Через два тижні після виступу і поразки військ на Сенатській площі вибухнуло військове повстання на Україні, підготовлене Південним товариством. Це було повстання Чернігівського піхотного полку [3].

Значення декабристських повстань 1825–1826 рр. не слід недооцінювати. Особливо важливим для сучасних українців є збереження пам'яті про повстання Чернігівського полку, яке відбулося на території Київської губернії 29 грудня 1825 р. – 3 січня 1826 р. Його організаторами стали представники офіцерської еліти, багато з яких мали походження з українських старшинських родів [4].

На чолі повстання став підполковник Сергій Іванович Муравйов-Апостол – освічений, талановитий і хоробрий офіцер, відомий товаришам по таємному товариству своєю ініціативністю, рішучістю, наполегливістю, послідовністю та відданістю справі революції. Він користувався заслуженою популярністю серед солдатів і повагою офіцерів, не щадив життя для блага своєї батьківщини [5, с. 64].

Повстання почалось успішно. Першою повсталася 5-та рота Чернігівського полку, що стояла в с. Трилісах. 29 грудня С. Муравйову-Апостолу вдалося підняти на повстання також і гренадерську роту, яка квартирувала в с. Ковалівці. Командир роти поручик В. Петін, який не був членом таємного товариства, мусив приєднатися до повстання. Надвечір того ж дня обидві роти об'єдналися в с. Ковалівці. С. Муравйов-Апостол відправив офіцерів М. Щепилло і В. Соловійова до своїх рот з наказом підняти їх на повстання і вести до міста Василькова.

Зранку 30 грудня загін повстанців рушив через села Середню Слободу, Мар'янівку і Митницю в похід на Васильків. Біля Митниці до загону приєднався М. Бестужев-Рюмін, який повернувся з-під Радомишля без будь-яких результатів своєї місії [3].

У Василькові проявилася боротьба двох напрямів в керівництві повстанням: штаб повстання складався з чотирьох офіцерів, членів Товариства об'єднаних слов'ян (І. Сухінова, М. Щепилло, А. Кузьміна і В. Соловійова), з одного боку, та Сергія Муравйова-Апостола, його брата Матвія і М. Бестужева-Рюміна – з іншого. «Слов'яни» стояли за негайні, рішучі дії і за залучення на бік військового повстання селян. С. Муравйов-Апостол зволікав, тому що чекав приєднання інших повсталих полків під командуванням членів Південного товариства. У Василькові «слов'яни» благали С. Муравйова-Апостола негайно йти на Київ: там були співчуваючі офіцери і військові частини (наприклад, пропаганду серед робітників арсеналу вів Андрійович 2-й). Але С. Муравйов-Апостол не зважився прийняти цей план [6].

Зранку 30 грудня 1825 р. дві повсталі роти під керівництвом С. Муравйова-Апостола та інших офіцерів рушили до м. Василькова. Біля с. Митниця повстанців зустрів М. Бестужев-Рюмін. Авангард, а згодом і основні сили повстанців до Василькова вступили без перешкод [7]. Ніч з 30 на 31 грудня офіцери й солдати Чернігівського піхотного полку готувалися до походу, оголошеного у вечірньому наказі С. Муравйова-Апостола. Унтер-офіцери й солдати чистили гвинтівки, готували запас бойових патронів, ретельно перевіряли амуніцію, несли караульну службу. Настрій у всіх був піднесений.

31 грудня об 11-й годині дня Чернігівський піхотний полк зібрався на площі готовий до походу: в повному озброєнні і спорядженні [3].

Вранці 31 грудня 1825 р. Чернігівський полк вишикувався, готовий до походу. Солдатам було зачитано текст революційної прокламації «Православний катехізіс». Головне завдання «Катехізісу» полягало у тому, щоб змінити панівну в солдатській свідомості вертикаль «Бог – цар – офіцер», викресливши другу складову. Саме тоді змовники могли б обґрунтувати своє право на владу без царя [7].

Чернігівський піхотний полк, окрилений надією на успіх справи, рушив у похід з вигуками «ура!». Жителі Василькова, проводжаючи повсталих воїнів, зичили їм успіху, і ця підтримка підбадьорювала офіцерів і солдатів. Надвечір того ж дня полк вступив до с. Мотовилівки, де наступного дня повстанці отримали поповнення – мушкетерську роту під командуванням підпоручика А. Бистрицького. Тепер повстанців налічувалося близько 1000 чоловік, їх очолювали 19 офіцерів. В с. Мотовилівці повсталий полк 1 січня 1826 р. відпочивав [3].

Вранці 2 січня С. Муравйов-Апостол на нараді офіцерів оголосив наказ про похід на Білу Церкву. Пройшовши через села Мар'янівка і Середня Слобода (Винні Стави), повстанці спинилися на ніч у с. Пологи, за 12 верст від Білої Церкви, де згодом почалися п'яні безчинства. «Поголовне пияцтво стало карою повстання: тільки мотовилівський єврей-крамар свідчив згодом, що у нього було вкрадено і випито 360 відер горілки... Масовим стає мародерство. Розпочинається дезертирство...» [7].

Коли колона повсталого полку з'явилася на відкритому засніженому полі, Ф. Гейсмар наказав кінно-артилерійській роті висунути вперед гармати, а ескадронам риссю йти на зближення з повстанцями, щоб не допустити їх до лісу і розташованих поблизу сіл [3].

Вранці 3 січня Чернігівський полк вирушив у напрямку сіл Устимівка і Ковалівка. Опівдні чернігівці побачили на Устимівських висотах ескадрони 2-ої бригади 3-ої гусарської дивізії, що мали наказ придушити повстання.

С. Муравйов-Апостол наказав оглянути рушниці і приготуватися до бою. Цей вчинок підбадьорив солдатів, але запал збудженої мужності був зупинений справжніми гарматними пострілами. Перший картечний постріл поранив і вбив кількох чоловік. Дія картечних пострілів була вбивчою. Багато солдатів померло в лавах своїх товаришів. Мужність солдатів похитнулася; вигляд вбитих і поранених, відсутність С. Муравйова-Апостола (був тяжко поранений) завдали рішучого удару мужності повсталих: вони, кинувши рушниці, розбіглися в різні боки [7]. Близько 50 повстанців було вбито. Після повстання Чернігівського полку було заарештовано й віддано під суд 869 солдат і 5 офіцерів.

Причин невдачі повстання декабристів в Україні багато, головна ж полягала в тому, що його мета була незрозумілою для народу.

Отже, повстання декабристів стало великим штурмом для самодержавства та кріпосного ладу. Повстання декабристів, як і багато інших військових виступів у країнах Європи, зазнало поразки. Але справа декабристів не загинула. Їх визвольні ідеї і традиції сприйняло нове покоління, яке й надалі розвивало програму боротьби за оновлення держави.

Список використаних джерел

1. <https://kuprienko.info/prudivus-s-v-ruh-dekabristiv-v-rosijs-kij-imperiyi/>
2. https://pidru4niki.com/76003/istoriya/dekabristskiy_ukrayini
3. <https://www.bestreferat.ru/referat-243845.html>
4. https://cdiak.archives.gov.ua/v_Dekabrysty.php
5. Лисенко М. Повстання Чернігівського полку. К. : Державне учбово-педагогічне видавництво «Радянська школа», 1956. 102 с.
6. https://uk.wikipedia.org/wiki/Повстання_Чернігівського_полку_1826 .
7. <http://referat-ok.com.ua/work/povstannja-chernigivskogo-polku-deka/>

Панічкіна А. С., здобувачка вищої освіти 2 курсу, група ОА-201

Науковий керівник – **Колеватов О. О.**, к.і.н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

«КОВБАСНА РЕВОЛЮЦІЯ» В ЧЕРНІГОВІ ЯК ПОШТОВХ ДО СУСПІЛЬНОГО ПРОБУДЖЕННЯ

За роки боротьби України за свою незалежність, на території нашої країни відбулось чимало мітингів, які згодом призводили до певних змін у суспільстві. Історично склалось так, що зазвичай різні протести чи бунти виникають дуже різко і охоплюють чималу кількість людей. Події «Ковбасна революція», які відбулись в січні 1990 року у місті Чернігові, тому не виняток.

Наприкінці 1989 року в суспільстві загострилось масове невдоволення владою та політичним становищем країни. Можна виокремити декілька причин, що спричинили багатолюдний виступ жителів Чернігова. По-перше, наростання негативних тенденцій в соціально-економічній сфері. Зокрема, дефіцит товарів першої необхідності наприкінці 1989 року ставав все більш відчутнішим. На пленумах обкому та райкомів партії, зборах первинних партійних організацій і трудових колективів населення вказувало на необхідність встановлення соціальної справедливості в сфері розподілу виробленої в області тваринницької продукції. По-друге, активна діяльність неформальних організацій. На той момент в Чернігові посилили свою суспільно-політичну діяльність Товариство української мови імені Т. Г. Шевченка, Всесоюзне історико-просвітницьке товариство «Меморіал»,